

دانشمند ایرانی در نیشابور و دیگر شهرها مدارس بنام نظامیه بنیان نهاد و در هر یک از آنها معلمین و مدرسینی بگماشت و کتابخانه‌ای دایر کرد. سخن از همه کتابخانه‌ها در ایران مجالی دیگر می‌طلبد که در آینده انشاءالله بدان می‌پردازم.

اولین‌ها در کتابداری و کتابخانه

اولین کتابخانه عمومی ایران

نخستین کتابخانه عمومی ایران در تبریز توسط «حاج میرزا حسن خازن لشکر فرزند سلمان معتمد السلطان تبریزی، یکی از سردان خیر و روشنفکر تبریز در عصر ناصری است» بنیانگذاری شد.

در تبریز، تأسیس قرائت‌خانه، سابقه ممتدی دارد. هر موقعی که عده‌ای از روشنفکران جمع آمده یا انجمنی تأسیس کرده‌اند یا روزنامه و مدرسه تشکیل داده‌اند، درصدد برآمده‌اند که برای استفاده عمومی، قرائت‌خانه‌ای نیز تأسیس و ترتیب دهند. قدیمی‌ترین قرائت‌خانه و کتابخانه عمومی که در زمان اخیر در تبریز تأسیس شده، کتابخانه و قرائت‌خانه‌ای است که در سال ۱۳۱۲هـ.ق. جنب مکتب‌خانه ارک به وسیله مرحوم خازن لشکر با کتابداری مرحوم شریعتمدار تأسیس شده است. این کتابخانه عمومی بوده، هر کس می‌توانست با داد قبض کتاب امانت بگیرد و پس از مطالعه مسترد دارد و قبض خود را دریافت کند.

این کتابخانه متجاوز از ۶۰ هزار جلد کتاب داشته است، که کتاب‌های آن جزء خطی (آن هم اغلب روی پوست ماهی و آهو) نوشته شده بود. میرزا حسن خازن لشکر خانه خود را به کتابخانه و قرائت‌خانه عمومی تخصیص داد و این دارالادب به دستگیری و سرپرستی مرحوم میرزا محمدحسین شریعتمدار که فاضلی ستبحر بود دایر شد.

رضا غریبی
کارشناس علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی

